

Sygn. akt V CZ 18/19

POSTANOWIENIE

Dnia 30 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Tomasz Szanciło

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. G. i J. G.
przeciwko Kancelarii [...] Sp. z .o.o. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 30 kwietnia 2019 r.,
zażalenia powodów na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

I. oddala zażalenie;

II. oddala wnioski obu stron o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 14 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną powodów od wyroku tegoż Sądu z 26 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że postanowieniem z 13 listopada 2018 r. ustanowił dla każdego z powodów pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym. Wyznaczonym przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w [...]. pełnomocnikiem został radca prawny R. W., który przedłożył w dniu 13 grudnia 2018 r. opinię o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej. W dniu 27 grudnia 2018 r. do akt

wpłynęło pismo Dziekana OIRP w [...] z informacją, że powodom został przydzielony nowy pełnomocnik w osobie radcy prawnego F. F..

W dniu 24 stycznia 2019 r. do Sądu Apelacyjnego wpłynęła skarga kasacyjna powodów podpisana przez w/w radcę prawnego. Zarządzeniem z 28 stycznia 2019 r. pełnomocnik został wezwany do usunięcia braków formalnych wywiedzionej skargi przez załączenie pełnomocnictwa procesowego uprawniającego do zastępowania powodów w postępowaniu kasacyjnym, gdyż Sąd Apelacyjny nie ustanowił drugiego pełnomocnika z urzędu. W odpowiedzi radca prawny F. F. złożył pismo Dziekana OIRP w [...] skierowane do powodów o ustanowieniu go zgodnie z ich prośbą nowym pełnomocnikiem.

Sąd Apelacyjny zważył, że skargę należało odrzucić, bowiem przepisy art. 118 § 3 i 6 k.p.c. wyraźnie wskazują, w jakich sytuacjach możliwe jest wyznaczenie stronie nowego pełnomocnika z urzędu. Może to uczynić wyłącznie Sąd, a zatem działanie Dziekana OIRP o wskazaniu nowego pełnomocnika na wniosek strony w miejsce tego, który w sprawie sporządził już opinię o braku podstaw do sporządzenia skargi kasacyjnej, nie ma podstaw prawnych. W związku z tym, skoro powodowie nie ustanowili pełnomocnika z wyboru i nie uzupełnili braków formalnych, skardze kasacyjnej nie mógł być nadany dalszy bieg.

W zażaleniu skarżący zarzucili Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 398⁶ § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż skarga nie została wywiedziona przez prawidłowo ustanowionego pełnomocnika z urzędu co doprowadziło do jej odrzucenia, wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

W odpowiedzi na zażalenie strona pozwana wniosła o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlega oddaleniu. Zgodnie z art. 117 § 1 k.p.c. strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego (art. 118 § 1 k.p.c.). Sąd uwzględnia wniosek wówczas,

gdy udział adwokata lub radcy prawnego uznaje za potrzebny (art. 117 § 5 zdanie 1 k.p.c.) i zwraca się o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych, która wyznacza pełnomocnika niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni, o czym zawiadamia sąd (art. 117³ § 1 i 2 k.p.c.). Z chwilą zawiadomienia sądu powstają konsekwencje wynikające z wyznaczenia pełnomocnika z urzędu (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., sygn. akt I UZ 40/12, OSNP 2013/9-10/119).

Co do zasady w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych (tzw. przymus adwokacko-radcowski, art. 87¹ k.p.c.). W § 2 art. 87¹ k.p.c. wśród wyjątków wskazano m.in. postępowanie o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

W niniejszej sprawie pełnomocnik powodów złożył zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] o odrzuceniu skargi kasacyjnej z uwagi na nieprawidłowe wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, a tym samym brak jego należytego ustanowienia i umocowania. Powodowie w zażaleniu kwestionują bowiem okoliczność w postaci braku skutecznego ustanowienia pełnomocnika uzasadniającego odrzucenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ k.p.c. Należy zaznaczyć, że pełnomocnik powodów w niniejszej sprawie został wyznaczony na ich prośbę.

Zażalenie podlega rozpoznaniu, bowiem Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie kwestionuje dopuszczalności jego wniesienia przez pełnomocnika, którego umocowanie zostało zakwestionowane w zakresie, w jakim obejmuje sporządzenie oraz wniesienie skargi kasacyjnej. Zażalenie to jednak nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z 13 listopada 2018 r. jako pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ustanowił dla każdego z powodów radcę prawnego wskazanego przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w [...]. Pełnomocnikiem został wyznaczony radca prawny R. W. (pismo Dziekana Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] z 20 listopada 2018 r., k. 348), który przedstawił Sądowi Apelacyjnemu stanowisko o braku podstaw do wniesienia

skargi kasacyjnej na podstawie art. 118 § 5 k.p.c. wraz z opinią (pismo z 11 grudnia 2018 r., k. 354). Za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej Sąd postanowieniem z 18 grudnia 2018 r. przyznał radcy prawnemu R. W. wynagrodzenie (k. 363-364). W toku postępowania ustalono, iż powodowie złożyli bezpośrednio w Okręgowej Izbie Radców Prawnych wnioski o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu (pisma k. 365 i k. 367). Pismem z 21 grudnia 2018 r. Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] zawiadomił zainteresowanych, że zgodnie z ich prośbą przydzielił im nowego pełnomocnika w osobie radcy prawnego F. F.. Nowy pełnomocnik sporządził i złożył w dniu 24 stycznia 2019 r. skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 26 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego. Kodeks postępowania cywilnego nie daje podstaw do ustanawiania radcy prawnego jako pełnomocnika procesowego z urzędu celem wniesienia skargi kasacyjnej w innym trybie, niż unormowany w art. 117 i nast. k.p.c. Ustanowienie następuje przez sąd na wniosek strony, zaś wyznaczenie - przez właściwą radę okręgową izby radców prawnych, do której w tym celu zwraca się sąd. Nie jest zatem co do zasady możliwe ani ustanowienie, ani wyznaczenie pełnomocnika bez kontroli i udziału sądu (art. 117³ § 1). Wniosek o ustanowienie powinien być złożony przez stronę we właściwym sądzie (art. 117 § 1, 5 i 6 k.p.c.).

Ustanowienie pełnomocnika z urzędu nie obejmuje wskazania osoby przedstawiciela, lecz następuje po dokonaniu przez sąd oceny okoliczności wskazanych we wniosku uzasadniających udzielenie pomocy prawnej z urzędu. Na tym etapie co do zasady kończy się rola sądu, a prawomocne postanowienie sądu o ustanowieniu pełnomocnika z urzędu jest podstawą wyznaczenia konkretnej osoby fizycznej mającej uprawnienia zawodowe i wpisanej na listę radców prawnych zgodnie z ustawą z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2115 z późn. zm.) oraz uchwalonego na jej podstawie regulaminu (uchwała Nr 152/VII/2010 z 15 października 2010 r. w sprawie wyznaczania radców prawnych do prowadzenia spraw z urzędu, załącznik do uchwały Nr 277/IV.2016 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z 20 lipca 2016 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie wyznaczania radców prawnych do prowadzenia spraw z urzędu).

Ewentualne wyznaczenie kolejnego pełnomocnika powinno być dokonane z zachowaniem powyższych zasad, co zresztą potwierdza treść Regulaminu postępowania rad okręgowych izb radców prawnych przy wyznaczaniu radców prawnych do prowadzenia spraw z urzędu w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (załącznik do uchwały Nr 152/VII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z 15 października 2010 r.). Zatem pełnomocnik nie zostaje skutecznie ustanowiony z urzędu w celu sporządzenia oraz wniesienia skargi kasacyjnej, jeżeli został wyznaczony przez Radę Okręgową Izby Radców Prawnych w miejsce wcześniej wyznaczonego w okolicznościach niewskazanych w art. 118 § 6 k.p.c. Wyznaczenie kolejnego pełnomocnika na podstawie tego samego postanowienia sądu jest wykluczone z uwagi na fakt, iż prowadzi do naruszenia art. 118 § 5 k.p.c. W przypadku zawiadomienia sądu przez ustanowionego z urzędu pełnomocnika oraz sporządzenia przez niego opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej, sporządzonej z zachowaniem zasad należytej staranności, wyznaczenie kolejnego pełnomocnika w istocie oznaczałoby bowiem podważenie zasadności opinii i zanegowanie sensu przewidzianego w art. 118 § 5 k.p.c. mechanizmu weryfikacji zasadności wywiedzenia skargi kasacyjnej. Brak zawiadomienia przez sąd w trybie wskazanym w art. 118 § 6 k.p.c. wyklucza zatem możliwość wyznaczenia kolejnego pełnomocnika przez Radę Okręgową Izby Radców Prawnych.

Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu celem sporządzenia skargi kasacyjnej, który stwierdził brak podstaw do wniesienia tej skargi, nie oznacza zatem możliwości ponownego wyznaczania pełnomocnika. Niedopuszczalne jest także kolejne ustanawianie w takich okolicznościach pełnomocnika przez sąd. Wyznaczenie innego pełnomocnika w miejsce dotychczasowego, a zatem bez konieczności ponownego ustanawiania przez sąd, jest natomiast możliwe w okolicznościach wskazanych w art. 118 § 6 k.p.c., a zatem jeżeli w ocenie sądu opinia została sporządzona z naruszeniem zasad należytej staranności.

Reasumując, wyznaczenie pełnomocnika przez Radę Okręgową Izby Radców Prawnych bez zachowania powyższego trybu nie może być traktowane jako jego skuteczne ustanowienie na zasadach określonych w przepisach o pomocy prawnej

z urzędu. Sąd Najwyższy pozostawia natomiast poza zakresem rozważań w niniejszej sprawie kwestię oceny i skutków umocowania na zasadach ogólnych.

Z tych względów zażalenie jest nieuzasadnione i podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. oraz art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 § 1, art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 398²¹ k.p.c.